

Osvobození Vyškovska

Dne 26. dubna 1945 skončilo úspěšně osvobození Brna. Rozhodující podíl na tom měla 53. armáda generálporučíka I. M. Managarova a 6. gardová tanková armáda generálporučíka A. G. Kravčenka.

Ještě za nejprudších bojů o Brno začala Rudá armáda (RA) osvobozovat i první obce a městečka dnešního vyškovského okresu. Již 23. dubna kolem druhé hodiny odpolední byly osvobozeny Bošovice, 24. dubna ve tři hodiny ráno Otnice, které však již během předcházejících pěti dnů zažily čtyři velké nálety letectva RA. Téhož dne se objevily první sovětské tanky v Šaraticích a k večeru přišli první rudoarmějci i do Hrušek. 25. dubna se fronta ustálila na čáře Bošovice, Vážany nad Litavou, Velešovice, Slavíkovice, Viničné Šumice a zde setrvala až do 27. dubna, kdy byla zahájena útočná operace k dobytí Vyškova.

Během uvedených dvou dnů klidu, v nichž se sovětské velení plně zaměřilo na konečné dobytí Brna, probíhal na vyškovském směru boj o Slavkov, jehož obyvatelé se setkali s prvními příznaky přibližujících se sovětských jednotek již 8. a podruhé 12. dubna, kdy nad městem proletělo několik těžkých bombardérů směřujících k Brnu. Vlastní nálety na Slavkov začali sovětské letci 15. dubna bombardováním nádraží a ostřelováním hlavních silnic vedoucích ke Slavkovu, které byly přeplněny velkým množstvím německých vojenských jednotek a transportů. Při dalším náletu, uskutečněném o dva dny později, použila sovětská letadla proti postupujícím německým trénům zápalných bomb, jež způsobily ve městě i několik požárů. Vlastní boj o Slavkov, který začal 25. dubna, vyvrcholil následujícího dne v odpoledních hodinách, kdy bylo celé město s výjimkou cihelny při bučovické silnici osvobozeno úspěšně útočícími sovětskými vojáky.

V tento den učinilo velení 2. ukrajinského frontu zároveň i rozhodnutí k osvobození Vyškova, který se stal spolu s přilehlým výcvikovým prostorem hlavní překážkou v dalším postupu sovětské armády do olomouckého prostoru, v němž mělo podle plánů sovětského velení dojít ke spojení vojsk maršála Malinovského s vojsky 4. ukrajinského frontu, která do uvedeného prostoru pronikala od Ostravy.

Hlavní úloha v útoku na Vyškov připadla 24. gardovému střeleckému sboru generálporučíka A. J. Kruzeho, jehož jednotlivé svazky 81. gardová střelecká divize, 93. gardová střelecká divize a 180. střelecká divize, posílily vojska 53. armády a dne 27. dubna v časných ranních hodinách zaujaly výchozí postavení na čáře mezi Viničnými Šumicemi a Slavkovem, kde vystřídal 110. divizi 49. sboru a část 203. divize 57. sboru. Směry útoků jednotlivých divizí sboru byly následující: 81. gardová střelecká divize měla vést hlavní úder na Vítovice, Rousínov, Vyškov, 93. gardová střelecká divize útočit na Kroužek, Kučerov a 180. střelecká divize útočit z prostoru Slavkova na Letonice, Pavlovice.

V první den útoku bylo proti Němcům, kteří soustředili v uvedeném prostoru značné síly, postaveno 6 140 sovětských vojáků, kteří útočili proti německým obranným postavením obsazeným útvary 271. a 46. pěší divize a dobrovolnou bojovou skupinou z Olomouce, jež měly k dispozici kolem 10 000 – 12 000 vojáků, 25 – 30 dělostřeleckých a 15 minometných baterií a kolem tři desítek tanků a samohybných děl.

Po zahájení útoku Rudá armáda poměrně snadno a velmi rychle dobyla obec Vítovice, odkud byli sovětské vojáky ještě téhož dne kolem 15. hodiny přivedeni habrovanskými občany do Habrovan, v nichž při boji položilo své životy 16 rudoarmějců. Nejtěžší boje toho dne byly sváděny o Rousínov, což dokazuje i čtyřicet padlých sovětských vojáků.

Prvního dne bojů zaujaly k večeru divize 24. gardového střeleckého sboru následující postavení: 81. gardová střelecká divize dosáhla čáry Olšany – Nemojany – mimo Komořany, 93. gardová střelecká divize čáry Podbřežice – Dražovice a 180. střelecká divize čáry Letonice – mimo Křížanovice.

Následujícího dne 28. dubna 1945 v 11 hodin dopoledne byla zasazena k urychlení postupu sovětských jednotek ještě 6. gardová tanková armáda skládající se z 2. gardového mechanizovaného sboru vedeného hrdinou Sovětského svazu generálporučíkem K. V. Sviridovem, dále z 9. gardového mechanizovaného sboru vedeného generálporučíkem tankových vojsk M. V. Volkovem a z 5. gardového tankového sboru pod vedením generálmajora tankových vojsk M. I. Saveljeva. Stalo se tak přibližně v době, kdy 180. střelecká divize zahajovala z již osvobozených Maref a Mouřínova útok k dobytí Bučovic. První oddíly rudoarmějců se objevily ve městě sice již v odpoledních hodinách, avšak celé město bylo zbaveno nepřátel teprve až následujícího dne, tj. 29. dubna kolem deváté hodiny ráno. Těžké boje probíhaly 28. dubna i na levém křídle 24. gardového střeleckého sboru na přístupech k Lulči, kde Němci vybudovali zvláště silné opevnění, jež mělo zabránit rychlému pronikání Sovětské armády k Vyškovu.

O tom jak zoufale se Němci v uvedeném prostoru bránili svědčí i 54 padlých sovětských vojáků a větší počet sestřelených sovětských letadel. To však nezabránilo následujícího dne Sovětské armádě pokračovat v dalším rychlém postupu k Vyškovu a 28. dubna večer dosáhnout 24. gardovým střeleckým sboru následující postavení : čáru Luleč - 2 km severovýchodně Tučapy zaujala 81. gardová střelecká divize, čáru Hlubočany - Kučerov 93. gardová střelecká divize, která současně vedla boj o Manerov a Terešov a čáru Bohdalice - Pavlovice - Staré Hvězdlice 180. střelecká divize.

V průběhu urputných bojů se 29. dubna Rudá armáda postupně probíla k Vyškovu. Toho dne ráno byly definitivně osvobozeny Drnovice, kam bylo dva dny před tím fašisty přivezeno několik dělostřeleckých baterií, jež byly rozmístěny na přístupových cestách k Lulči a Rostenicím, odkud Němci očekávali hlavní nápor Sovětské armády. Ta je však překvapila příchodem od Račic a Pístovic, kam byla přivedena místními občany přes les z Olšan. Zásluhou 9. mechanizovaného tankového sboru byly toho dne osvobozeny Dědice, 2. tankový mechanizovaný sbor postupně osvobodil téhož dne Moravské Prusy, odpoledne Medlovice a k večeru Ivanovice, kde bylo po skončení bojů dočasně pohřbeno 86 sovětských vojáků a šest příslušníků rumunských jednotek. 29. dubna v pozdních odpoledních hodinách osvobodila Sovětská armáda první předměstí Vyškova - Nosálovice, o něž v průběhu dne sváděla velmi těžké boje. Kolem půlnoci pronikli rudoarmějci i do nádražní čtvrti. Zadržet vítězný postup sovětských jednotek nedokázala ani protizteč částí 19. tankové divize, která byla německým velením do prostoru Vyškovska přisunuta.

Toho dne dosáhla 180. střelecká divize a 2. gardový mechanizovaný sbor čáry 2 km jihovýchodně Ivanovic na Hané - Hoštice, 93. gardová střelecká divize čáry Topolany - 1 km východně Vyškova a 81. gardová střelecká divize spolu s 9. gardovým mechanizovaným tankovým sborem jihozápadního okraje Vyškova a Dědic, čímž se Vyškov dostal do obklíčení.

Těžké boje o okresní město pokračovaly i v průběhu následujícího dne, kdy byly postupně osvobozovány jednotlivé ulice a náměstí. Boj byl vítězně dobojován teprve až v 19 hodin večer, kdy byli Němci z města definitivně vyhnáni. Jejich zuřivý a zoufalý odpor však zaplatilo životem 90 sovětských vojáků a 7 důstojníků. Mezi nimi byl i nositel Řádu V. I. Lenina, Řádu rudého praporu, Řádu vlastenecké války a mnoha dalších vyznamenání podplukovník Vladimír Vasiljevič Lazarev a hrdina Sovětského svazu major Alexej Michajlovič Vatagin.

Osvobozením Vyškova však boj neskončil. Zatímco většina sovětských vojsk pokračovala v dalším postupu na Prostějov, prudké srážky i nadále probíhaly v pásmu 81. gardové střelecké divize, kde se nepřítel houževnatě bránil na čáře Drysice, Zelená Hora, Pusiměř, Radslavice, Kozí Horka, Rychtářov a Ruprechtov. V těchto obcích spolu s přilehlým výcvikovým prostorem zuřil boj s plnou silou ještě v prvních květnových dnech. Válka skončila na Vyškovsku teprve 9. května v den osvobození hlavního města Prahy. Tuto

historickou událost dnes připomíná pomníček na kraji lesa mezi Ježkovicemi a Ruprechtovem, nesoucí prostý nápis: „Na tomto místě vztyčili okupanti 9. května 1945 bílý prapor na znamení kapitulace.